

کنوز المطالب
فی کشف رموز المكاسب
شرحی نو بر مکاسب شیخ انصاری
(جلد پانزدهم)

محمد مهدی اسلامی
استاد حوزه و دانشگاه

۲۱۴۴۴۷

www.ketab.ir

انتشارات مناره

انتشارات مناره
MENAREH PUBLICATIONS

سرشناسه: اسلامی، محمد مهدی، ۱۳۴۸
عنوان و نام پدیدآور: کنوزالمطالب فی کشف رموزالمکاسب؛
شرحی نو بر مکاسب شیخ انصاری / محمد مهدی اسلامی
مشخصات نشر: تهران: انتشارات مناره، ۱۳۹۸
شابک دوره: ۹-۶-۹۹۶۱۲-۶۰۰-۹۷۸
شابک: ۹-۱۹-۶۱۰۰-۶۲۲-۹۷۸ (ج ۱۵)
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۳۷۲
رده بندی کنگره: ۱۳۹۵ ۷۰۴۲۲۲ الف ۸/۱ BP۱۹۰
شماره کتابشناسی ملی: ۴۴۸۱۲۲۷

عنوان: کنوزالمطالب فی کشف رموزالمکاسب (جلد پانزدهم)
مؤلف: محمد مهدی اسلامی
محقق: سید احمد سجادی
ناشر: انتشارات مناره
تاریخ نشر: ۱۴۰۱
نوبت چاپ: اول
شمارگان: ۵۰۰
شابک: ۹-۱۹-۶۱۰۰-۶۲۲-۹۷۸

شابک دوره: ۹-۶-۹۹۶۱۲-۶۰۰-۹۷۸

فهرست

۱۵	پیشگفتار
۲۳	مقدمه
۳۱	درس پانصد و هشتاد و یکم
۳۱	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۴)
۳۷	درس پانصد و هشتاد و دوم
۳۷	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۵)
۴۳	درس پانصد و هشتاد و سوم
۴۳	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۶)
۴۹	درس پانصد و هشتاد و چهارم
۴۹	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۷)
۵۵	درس پانصد و هشتاد و پنجم
۵۵	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۸)
۶۱	درس پانصد و هشتاد و ششم
۶۱	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۹)
۶۷	درس پانصد و هشتاد و هفتم
۶۷	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۱۰)

۷۳	درس پانصد و هشتاد و هشتم
۷۳	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۱۱)
۷۹	درس پانصد و هشتاد و نهم
۷۹	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۱۲)
۸۵	درس پانصد و نودم
۸۵	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۱۳)
۹۱	درس پانصد نود و یکم
۹۱	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۱۴)
۹۷	درس پانصد نود و دوم
۹۷	دیدگاه آیت الله خوئی (ره) درباره رد فوری در عقد باطل (۱۵)
۱۰۳	درس پانصد نود و سوم
۱۰۳	ادامه احکام مأخوذ به عقد فاسد: ۳- ضمان منافع
۱۰۹	درس پانصد نود و چهارم
۱۰۹	توضیحات شیخ انصاری پیرامون حدیث «الخِراج بِالضَّمانِ»
۱۱۷	درس پانصد نود و پنجم
۱۱۷	روایات دالّه بر تلازم "تعهد ضمان" و "تملک منفعت"
۱۲۳	درس پانصد نود و ششم
۱۲۳	ادامه بحث در ضمان منافع، و خدشه در قول ابن حمزه (ره)
۱۲۹	درس پانصد نود و هفتم
۱۲۹	ابهام و مناقشه بر سر وجه تأمل شیخ انصاری (ره)
۱۳۵	درس پانصد نود و هشتم
۱۳۵	رد شیخ انصاری (ره) بر استناد به حدیث «الخِراج بِالضَّمانِ»
۱۴۱	درس پانصد نود و نهم
۱۴۱	جواب از رد مستند به دو روایت کنیز مسروقه و ابی ولاد

۱۴۷	درس ششصدم
۱۴۷	متن کامل روایت ابی ولاد، توأم با ترجمه و شرح دقیق
۱۵۵	درس ششصد و یکم
۱۵۵	منافع غیر مُستوفاء (بهره برداری نشده) در عقد باطل
۱۶۱	درس ششصد و دوم
۱۶۱	اشکال در دو دلیل قول مشهور به ضَمان منافع غیر مُستوفاء
۱۶۷	درس ششصد و سوم
۱۶۷	ذَلالت قاعده لَا یُضَمَّن و اخبار، بر عدم ضَمان منافع غیر مستوفاء
۱۷۳	درس ششصد و چهارم
۱۷۳	متن تحقیقی و تطبیقی صحیحہ محمد بن قیس، توأم با شرح
۱۷۹	درس ششصد و پنجم
۱۷۹	اقوال فقهاء در ضَمان منافع غیر مستوفاء و ترجیح توقف
۱۸۵	درس ششصد و ششم
۱۸۵	گفتار علامه ۱ در تذکره و مقایسه آن با قول ابن ادریس
۱۹۱	درس ششصد و هفتم
۱۹۱	تقویت قول مشهور، به ضَمان منافع غیر مستوفاء
۱۹۷	درس ششصد و هشتم
۱۹۷	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضَمان منافع عقد فاسد (۱)
۲۰۳	درس ششصد و نهم
۲۰۳	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضَمان منافع عقد فاسد (۲)
۲۰۹	درس ششصد و دهم
۲۰۹	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضَمان منافع عقد فاسد (۳)
۲۱۵	درس ششصد و یازدهم
۲۱۵	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضَمان منافع عقد فاسد (۴)

۲۲۱	درس ششصد و دوازدهم
۲۲۱	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۵)
۲۲۷	درس ششصد و سیزدهم
۲۲۷	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۶)
۲۳۳	درس ششصد و چهاردهم
۲۳۳	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۷)
۲۳۹	درس ششصد و پانزدهم
۲۳۹	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۸)
۲۴۷	درس ششصد و شانزدهم
۲۴۷	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۹)
۲۵۳	درس ششصد و هفدهم
۲۵۳	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۰)
۲۵۹	درس ششصد و هجدهم
۲۵۹	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۱)
۲۶۵	درس ششصد و نوزدهم
۲۶۵	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۲)
۲۷۱	درس ششصد و بیستم
۲۷۱	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۳)
۲۷۷	درس ششصد و بیست و یکم
۲۷۷	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۴)
۲۸۳	درس ششصد و بیست و دوم
۲۸۳	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۵)
۲۸۹	درس ششصد و بیست و سوم
۲۸۹	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۵)

۲۹۵	درس ششصد و بیست و چهارم
۲۹۵	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۶)
۳۰۱	درس ششصد و بیست و پنجم
۳۰۱	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۷)
۳۰۷	درس ششصد و بیست و ششم
۳۰۷	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۸)
۳۱۳	درس ششصد و بیست و هفتم
۳۱۳	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۱۹)
۳۱۹	درس ششصد و بیست و هشتم
۳۱۹	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۲۰)
۳۲۵	درس ششصد و بیست و نهم
۳۲۵	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۲۱)
۳۳۱	درس ششصد و سی ام
۳۳۱	دیدگاه آیت الله خوئی ۱ در بحث ضمان منافع عقد فاسد (۲۲)
۳۳۷	منابع

مقدمه

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على خير خلقه وأفضل برّيته في العالمين

محمد المصطفى الأمين وآله الطيبين الطاهرين المعصومين واللعن على أعدائهم أجمعين

اما بعد، بر ارباب و اصحاب بصيرت، و طلاب و فضلاى جويای حقيقت، مخفی نیست که کتاب «مکاسب» شيخ مرتضى انصارى ^(رضوان الله عليه) و مشکل ترين و پر نکته ترين متون درسى حوزه هاى علميه است و تاکنون هيچ کتابى در باب متاجر يا مکاسب نتوانسته است جايزين اين گنجينه ارزشمند فقه شيعى شود. همت علما و فقهاى بسيارى بر آن قرار گرفته تا هر يك، به فراخور فضل و دانش خود، شرح يا حاشيه اى بر اين اثر گرانقدر از خود به يادگار بگذارند. اخيراً نيز ترجمه ها، شرح هاى فارسى و بعضاً تلخيص ها و جزوه هاى فشرده يا به صورت پرسش و پاسخ فارسى، بر مبنای اين کتاب و ساير کتب حوزوى تدوين شده و در بازار کتاب به طلاب عرضه مى شوند، که مع الأسف، اکثر آنها (اگر داراى اشکال و اشتباه نباشند) لا اقل سبب سستى انگيزه طالب علم، در استخراج اسرار و نکته هاى ظريف متن ارزشمند و پرنکته عربى مى شوند. ولى، از آنجا که مرحوم استاد شيخ احمد پاينى اردبيلی (رضوان الله عليه) (متوفای ذيقعدة ۱۴۱۷ق/ اسفند ۱۳۷۵ش) افضل مدرّسين

مکاسب در عصر حاضر به شمار می رفتند^۱ و پس از چهل سال تدریس مکاسب، در اواخر عمر شریفشان، شرحی مفصل بر آن کتاب نوشتند و پس از آن، گزیده‌ای از آن شرح را فراهم آوردند که به توضیح فrazه‌های مهم و ضروری مکاسب می پرداخت (فرازها و فقراتی که برخی از اساتید متبحر و محقق و فقهای متدبر و مدقق چون مرحوم میرزا فتاح شهیدی در هدایة الطالب و... از عهده حل آنها بر نیامده و اعتراف به عدم فهم مراد شیخ کرده بودند!)^۲ و در حاشیه مکاسب، به صورت "تعلیقات استاد پایانی" به چاپ رسیده است؛ لذا عزم ما بر آن شد تا شرح تقریرات ارزشمند ایشان، با عنوان «در محضر شیخ انصاری»^(۳) که به خامه پرمایه شاگردشان جناب آقای جواد فخار طوسی به نگارش درآمده و تقریظی هم به خط آن استاد فقید برای آن نوشته شده است، را مبنای کار تدریس و آموزش خود قرار دهیم و در موارد لازم، توضیحات و تحقیقاتی بر آن بیافزاییم؛ و پس از توضیحات مربوط به متن، در بخش "پرسش" این امکان را به خواننده بدهیم تا معلومات خود را مورد ارزیابی قرار دهد و دریابد که آیا درس ارائه شده را خوب فهمیده است یا خیر. باشد تا کامل‌ترین، جامع‌ترین، موشکافانه‌ترین و کاربردی‌ترین شرح فارسی بر مکاسب شیخ انصاری^(۴) را به محضر فضلالی ارجمند و طلاب گرامی، تقدیم نموده باشیم و به بهیم خود به ندای ولی امر مسلمین، زعیم

۱- مرحوم آیت الله شیخ احمد پایانی اردبیلی، استاد برجسته و معروف حوزه علمیه قم و چهره شهر علم و فضل و تقوا، در سال ۱۳۰۶ ش (۱۳۴۶ق- در اردیلب به دنیا آمد. پس از تحصیل مقدمات در زادگاه خویش، در ۲۰ سالگی راهی قم شد و از محضر آیات عظام سید حسین بروجردی، سید محمدباقر سلطان، سید محمد حجت کوه کمری، سید شهاب الدین مرعشی نجفی و دیگران بهره برد. آیت الله پایانی همزمان با تحصیل، به تدریس می پرداخت و علی رغم تنگدستی، لحظه‌ای از تحصیل و تدریس باز نماند. ایشان طی پنجاه سال تدریس سطوح، شاگردان فراوانی را پرورش داد و طی سال‌های آخر عمر، جلسات آموزشی ایشان، از پررونق‌ترین جلسات حوزه به شمار میرفت. از این عالم بزرگوار تألیفات متعددی برجای مانده که شرح و حاشیه مکاسب، حاشیه کفایة الاصول، تقریرات دروس خارج آیات عظام: بروجردی و حجت کوه کمری، و... از آن جمله اند. سرانجام این عالم وارسته در ۶ ذی‌قعدة ۱۴۱۷ق (۲۶ اسفند ۱۳۷۵ش- در ۶۹ سالگی دارفانی را وداع گفت و در حرم حضرت معصومه سلام الله علیها- به خاک سپرده شد. رضوان الله تعالی علیه.

۲- این چند خط را با اندک تغییر و تصرفی، از پشت جلد کتاب «ترجمه و شرح مکاسب، به توضیح و تعلیق آیت الله پایانی (ره)» نوشته آقای محمد مسعود عباسی، نقل کردیم.

حوزه های علمیه، رهبری معظم انقلاب اسلامی حضرت آیت الله العظمی خامنه‌ای دام ظلّه العالی لبیک گفته باشیم که در موخه ۱۳۸۹/۹/۵ فرمودند:

تحول در حوزه علمیه باید به صورت جدی پیگیری و اجرایی شود.

همچنین در سخن دیگر در مورخه ۱۳۸۶/۹/۸ اشاره نموده‌اند:

«... مکاسب را دست کم نباید گرفت، درس خارج شیخ انصاری است، حالا کی مثل شیخ انصاری است؟ این همه مکاسب نوشتند، اما این درس خارج که حالا به صورت تدوین شده در آمده، خصوصیتش برای آن کسی که درس خارج شیخ نشسته خوب است، مطلب راهی به این طرف بکشاند، به آن طرف بکشاند، هی ابداع احتمال کند؛ اما برای کسی که می خواهد فقه استدلالی را از روی متن یاد بگیرد، نه، خوب نیست، طلبه دچار مشکل است. مکاسب را تمهیل کنند، همان مطالب شیخ را بیاورند در یک کتاب دیگری، منتها سراسر است، روشن، تحقیق شیخ را در هر مسئله ای قشنگ بیان کنند، متعبد و مقید باشند به همان که شیخ بیان کرده، آن را بیان کنند در این کتاب جدید، این می شود مکاسب جدید»

والله ولی التوفیق

منابع استفاده شده، در تحقیق و تکمیل شرح مرحوم استاد پایانی

کتاب **المکاسب/ المحرمة و البیع و الخیارات**، به تصحیح و تعلیق مرحوم آیت الله شیخ احمد پایانی^(۱)، منشورات دارالحکمة، قم. متن عربی مکاسب در بالا، و حواشی و تعلیقات و توضیحات استاد پایانی^(۲) نیز به عربی، در پایین متن، طبق شماره گذاری تطبیقی آمده‌اند. و اخیراً همین حواشی و تعلیقات، به همراه متن خود مکاسب، توسط آقای محمد مسعود عباسی، به فارسی نیز ترجمه شده و توسط انتشارات دارالعلم قم، به طبع و انتشار رسیده است.

کتاب **المکاسب/المُحَرَّمَة وَالبَّیْع وَالخِیَارَات** (الطبعة الحديثة: ۱۴۱۵ق = چاپ جدید)، که در ۶ مجلد، توسط کنگره جهانی بزرگداشت شیخ انصاری^(۵) در قم، در شماره ۱۴ مجموعه "تراث الشیخ الأعظم" به چاپ رسیده است. تحقیق و تصحیح آن توسط "گروه پژوهش در کنگره" صورت گرفته است.

کتاب **المکاسب/ المُحَرَّمَة وَالبَّیْع وَالخِیَارَات** (الطبعة القديمة: ۱۴۱۱ق = چاپ قدیم)، که در ۳ مجلد، توسط "منشورات دارالذخائر" در قم به چاپ رسیده و تحقیق و تصحیح آن بر عهده دو فاضل ارجمند معاصر، آقایان محمدجواد رحمتی و سید احمد حسینی، بوده است.

کتاب **المکاسب الْمُحَشَّی** (چاپ ۱۴۱۰ق)، که در ۱۷ جلد، توسط "مؤسسه مطبوعاتی دارالکتاب" در قم به چاپ رسیده، و حواشی و تعلیقات آن، یادگار ارزشمند شارح بلندآوازه کتب حوزوی، مرحوم آیت الله سید محمد کلانتر است. این کتاب همراه با مقدمه‌ای (در ۲۱۸ صفحه) درباره کتاب و شرح حال مؤلف است.

تعلیقات و شروح مورد مراجعه ما، که به ترتیب تاریخ وفات مؤلفین

التعلیقة علی مکاسب الشَّیخ الأنصاری^(۵)، از میرزا حبیب الله رشتی گیلانی نجفی^(۶) (متوفای ۱۳۱۲ق) در یک مجلد، ناشر: مجمع الذخائر الإسلامية، قم. که متأسفانه ناقص است و فقط محزومه و بخشی از بیع را دارد؛ ولی حاوی نکات ارزشمندی است.

حاشیه کتاب **المکاسب**، از فقیه وارسته مرحوم حاج آقا رضا همدانی (متوفای ۱۳۲۲ق) که در یک مجلد است و در تاریخ ۱۴۲۰ق در قم، به تحقیق و تصحیح فاضل ارجمند معاصر: محمد رضا انصاری قمی، به چاپ رسیده است. ولی بخش محزومه را ندارد. **غایة الآمال فی شرح کتاب المکاسب**، از شیخ محمدحسن مامقانی^(۷) (متوفای ۱۳۲۳ق) که در ۳ مجلد رحلی، توسط مجمع الذخائر الإسلامية عکسبرداری و منتشر شده است.

حاشیه **المکاسب**، از صاحب کفایه: آخوند محمدکاظم خراسانی^(۸) (متوفای ۱۳۲۹ق) که یک مجلد است، ولی حاوی نکات ظریف و جالب توجهی می باشد و توسط وزارت فرهنگ

و ارشاد، در تهران: ۱۴۰۶ق، با تحقیق و تصحیح سید مهدی شمس‌الدین، به چاپ رسیده است. این حاشیه هرچند معروف است، ولی متأسفانه بخش محزومه را ندارد.

الحاشية الأولى والثانية على المكاسب، از شیخ محمد امامی نجفی خوانساری^(ه) (متوفای ۱۳۳۲ق) که دوبار بر کل مکاسب شیخ انصاری^(ه) حاشیه زده است.

حاشية المكاسب، از صاحب غرّوه: سید محمد کاظم طباطبایی یزدی^(ه) (متوفای ۱۳۳۷ق) در ۲ مجلد، ناشر: مؤسسه اسماعیلیان، قم: ۱۴۲۱ق (از بهترین حواشی مکاسب)

حاشية المكاسب، از میرزا محمد تقی شیرازی^(ه) (متوفای ۱۳۳۸ق)، ۲ جلد، منشورات شریف رضی^(ه)، قم: ۱۴۱۲ق، به تحقیق و تصحیح: علی یزدی.

التعليقة على المكاسب، از سید عبد الحسین لاری^(ه) (متوفای ۱۳۴۲ق)، در یک جلد، ناشر: مؤسسة المعارف الإسلامية، قم: ۱۴۱۸ق.

حاشية المكاسب، از میرزا علی ایروانی^(ه) (متوفای ۱۳۵۴ق)، ۲ جلد، ناشر: وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، تهران: ۱۴۰۰ق.

منية الطالب في حاشية المكاسب، از میرزای نائینی: محمد حسین غروی^(ه) (متوفای ۱۳۵۵ق)، در ۲ جلد، ناشر: المكتبة المحمدية - تهران: ۱۳۷۳ق. تقریرات درس مرحوم میرزای نائینی است. مقرر آن: شیخ موسی بن محمد نجفی خوانساری (متوفای ۱۳۶۳ق).

حاشية المكاسب، از آقا ضیاء الدین عراقی (علی بن محمد کزازی اراکی) (متوفای ۱۳۶۱ق)، یک جلد، انتشارات غفور، قم: ۱۴۲۱ق. تقریرات درس مرحوم آقاضیاء است. مقرر: میرزا ابوالفضل نجم آبادی (متوفای ۱۳۸۵ق)، تحقیق و تصحیح: مؤسسه مرحوم آیه الله العظمی بروجردی (أعلى الله مقامه).

هداية الطالب إلى أسرار المكاسب، معروف‌ترین و دقیق‌ترین شرح مکاسب، از میرزا فتاح شهیدی تبریزی^(ه) (متوفای ۱۳۷۲ق)، ۳ جلد، ناشر: چاپخانه اطلاعات، تبریز: ۱۳۷۵ق.

حاشیه المظفر علی المکاسب، از شیخ محمدرضا مظفر^(۵) (متوفای ۱۳۸۳ق) که صاحب «منطق مظفر» و «اصول مظفر» است و در فصاحت بیان و روانی قلم، ستودنی است؛ ولی متأسفانه بخش محزومه را ندارد. در ۲ جلد، نشر حبیب، قم. به تحقیق و تصحیح: شیخ جعفر کوثرانی.

مصباح الفقه، از آیت الله سید ابوالقاسم موسوی خوئی^(۶) (متوفای ۱۴۱۳ق)، در ۷ جلد، که تقریرات درس آن بزرگوار است. مقرر: میرزا محمدعلی توحیدی (م ۱۳۹۵ق).
 بلغة الطالب فی التعلیق علی بیع المکاسب، از آیت الله سید محمد رضا موسوی گلپایگانی^(۷) (متوفای ۱۴۱۴ق)، یک جلد، ناشر: چاپخانه خیام، قم: ۱۳۹۹ق. تقریرات درس آن بزرگوار است. مقرر: سید علی حسینی میلانی.

هدی الطالب فی شرح المکاسب، سید محمد جعفر مروج جزائری^(۸) (متوفای ۱۴۱۹ق)، در ۷ جلد، ناشر: مؤسسة دارالکتاب، قم: ۱۴۱۶ق. فقط مربوط به بخش بیع است.

إیصال الطالب إلى المکاسب، آیت الله سید محمد حسینی شیرازی^(۹) (متوفای ۱۴۲۲ق) که شرحی است کامل بر مکاسب، بطور مزجی (با افزودن توضیحات بین عبارات متن) و روان ترین و گویاترین شرح عربی مکاسب است. در ۱۶ جلد، ناشر: منشورات اعلمی، تهران.

البته، روشن است که شروح حواشی و تعلیقات بر مکاسب، بیش از اینها هستند. ولی آنچه ذکر شد، اهم آنها هستند که منابع ما در این تحقیق به حساب می آیند.

۱- بلغة: کفایت و بسندگی، حاجت، قوت روزانه.

ویژگی‌های این شرح:

۱- این شرح به نحوی نگاشته شده است که تمامی طلاب، فضلا و محققین (از مبتدی و سطح گرفته تا درس خارج) بتوانند از آن بهرمنند شوند. هر درس را در قالب چند مطلب تفکیک شده از هم، جهت مرزبندی ذهنی بهتر، به اندازه یک جلسه درس مکاسب، طراحى نموده و با ذکر عنوان برای کل درس در ابتدای درس، عناوین برای هر کدام از مطالب در میانه درس، و ارائه پرسش و تمرین در آخر درس، مطالب آن را حلاجی کرده ایم.

۲- هرجا شیخ انصاری^(۵) به روایتی اشاره نموده است، سعی ما نیز بر این بوده است که متن کامل روایت را طبق اصل مصدر آن، بیاوریم؛ و نیز اگر متن روایت منقوله توسط شیخ، اختلافی با مصدر حدیث داشته، آن کلمه یا فقره یا عبارت را داخل [کروشه] و طبق اصل آورده ایم. با این وجود، اگر نقل مرحوم شیخ، ترجیح داشت، آن را داخل {اکولاد} باقی گذاشته ایم.

۳- در این شرح به نکات رجالی، ادبی و تاریخی توجه خاصی شده است.

۴- قائلین اقوالی که مرحوم شیخ بدون نام ذکر نموده و با تعبیری مانند قیل، قال بعض و ... بیان نموده است کشف و معرفی شده اند.

۵- ضمناً با ابتکار روشی خاص برای اول بار، جهت تبیین و تسهیل فهم هرچه بیشتر متن دشوار و پر رمز و راز مکاسب برای طلاب عزیز و فضلالی ارجمند، در عبارات مشکله، زیر هر جفت عبارت و یا هر دو کلمه مربوطه به هم - مثل ضمیر و مرجع آن، مبتدا و خبرش، اسم افعال ناقصه و خبر آنها، موارد متناقض یا متضاد با هم، و یا بنحوی دیگر مرتبط به هم، که درک یکی وابسته به دیگری است - خطی مشابه در آن دو جفت، و متمایز از غیر آن دو، در آن متن مشکل رسم کرده ایم؛ تا خواننده به راحتی بتواند اجزاء متن را بشناسند و به هم ربط دهد: این علامت و این علامت و این علامت و این علامت و این علامت و این علامت (که نباید با غلط باب متن کامپیوتر، اشتباه گرفته شود!).

۶- در زوایای شرح حاضر، هرجا نظر مرحوم آیت الله خوئی از دید ما ترجیح داشته است، اشاره به اختلاف نظر ایشان با مرحوم شیخ انصاری علیه الله مقامه کرده ایم؛ به این ترتیب خواننده می‌تواند به نقطه‌نظرها و دیدگاه‌های ما نیز پی ببرد. در این رابطه، بنای

اصلی ما بر نقل از مجلس درس استاد گرامی، حضرت آیت الله شیخ محمد جعفری اراکی (أدام الله ظلّه العالی) بوده، که خود از شاگردان مُبَرِّز و بلندمرتبه مرحوم آیت الله خوئی و از یادگارهای ارزشمند حوزه علمیه نجف اشرف، در مدرسه علمیه مروی تهران هستند. دعا می‌کنیم که: خداوند، سایه ایشان را بر سر ما مُستدام بدارد... آمین رَبَّ الْعَالَمین!

۷- سعی ما بر این بوده است تا به مناسبت هر بحث، با افزودن برخی از مسائل مستحدثه (مسائل جدید و امروزی) به این شرح، حلقه‌ای ارتباطی بین مکاسب و مسائل جدید پدید آید. و بدون اغراق، باید گفت: شرح حاضر، تدریس و تحصیل مکاسب را دچار تحوّل خواهد ساخت و تاکنون شرحی با این دقّت در جزئی‌ترین نکات عبارات مکاسب، نگاشته نشده است.

۸- به جهت تسهیل و بی‌نیازی اساتید معظم و طلاب عزیز از خرید و حمل کتاب شریف مکاسب اول هر درس متنی استاندارد و تحقیق شده، توأم با مقایسه نسخ مختلف و ترجیح برخی بر برخی دیگر آورده شده و سپس به فهرست مطالب مربوط و شرح آنها پرداخته‌ایم. الف) در پایان ضمن عرض پوزش از هر گونه نقص و کاستی در این اثر از تمام علماء و فضلاء گرامی عاجزانه درخواست می‌کنم که با تذکرات و ارشادات دلسوزانه خویش این حقیر را در رفع کاستی‌ها و نواقص احتمالی یاری فرمایند. ب) ثواب این وجیزه را تقدیم می‌کنم به معمار کبیر انقلاب اسلامی حضرت امام خمینی (ره)، جمیع شهدای گرانقدر و والدین عزیزم و همسر گرامی که با تحمل رنج و مشقات زندگی طلبگی حقیر را به درس و بحث تشویق نمودند.

مدرسه علمیه مروی تهران

محمد مهدی اسلامی

۱۳۹۵ ه.ش